

UMENIE DUCHA / Návrat súčasného umenia do chrámu

Jezuitská Kaplnka Sedembolestnej Panny Márie, Poštová ul., Piešťany - 2017
„Pán ich naplnil zmyslom pre umenie.“ (Ex 35,35)

Projekt pod názvom **UMENIE DUCHA** vytvára od r. 2011 priestor pre diela súčasného umenia, ktoré odzrkadľujú kresťanské poslanstvo. Navracia ich do chrámu, kde kvalitné súčasné umenie často chýba. Diela, ktoré sú pravidelne prezentované v medzipriestore pred vstupom do chrámu, vytvorili súčasní renomovaní umelci nezávisle od objednávok a konkrétnych priestorov ako súčasť svojej voľnej tvorby. Odzrkadľujú výtvarný názor umelca, ako aj jeho osobné a osobité duchovné svedectvo. 50 diel, prezentovaných v rokoch 2011 – 2015 dokumentuje rovnomenný katalóg, diela, vystavené počas Roka milosrdenstva katalóg Umenie Ducha, Rok milosrdenstva, 2016.

ROK 2017

Michal Kern: Stopy, 1984

Fotografia na papieri, 100 x 70 cm

„Hľa prichádzam. Vo zvitku knihy je napísané o mne, že mám plniť tvoju vôľu. A to chcem, Bože môj, hlboko v srdci mám tvoju zákon.“
(Ž 40, 8-9)



Začiatkom nového kalendárneho roka si zvykneme robiť plány. Niektoré veci si v živote môžeme naplánovať a aktívne ich ovplyvniť, iné nie. Ovplyvniť však môžeme to, ako na udalosti zareagujeme, aby sme boli deň čo deň disponovanejší a otvorenejší Bohu a jeho vôli s našimi životmi, ktorá nemusí byť vždy totožná s tou našou, ale smeruje k úplnému naplneniu našich životov. Ako hovorí známa modlitba: „Bože, daj mi vyrovnanosť, aby som prijal veci, ktoré nemôžem zmeniť, odvahu zmeniť veci, ktoré zmeniť môžem, a múdrosť, aby som ich od seba rozpoznať.“

Dielo Michala Kerna nám môže pripomenúť poviedku Karla Čapka *Stopa*, ktorá rozpráva príbeh o ľudskej stope v snehu uprostred poľa, ku ktorej nevedie žiadny chodník a nie je jasné, ako vlastne vznikla. Alebo knihu psychológa M. Scotta Pecka *Nevyšliapanou cestou* o nachádzaní vlastnej cesty, na ktorú Boh pozýva iba nás a nikto nás na nej nemôže nahradiť. Dielo je autorskou akciou, v ktorej Michal Kern vlastným telom vyšliapal líniu v snehu pri prechode Veľkou Studenou dolinou vo Vysokých Tatrách. Fotograficky ju zaznamenal, aby sa so svojím zážitkom z veľkoleposti a čistoty prírody, ktorú symbolizuje biely sneh, mohol podeliť aj s nami. Podobnú skúsenosť má asi každý z nás, no autor poukazuje na výnimočnosť situácií, ktoré máme tendenciu vnímať ako samozrejmé. Jeho diela majú silné ekologické poslanstvá o rešpektujúcom vzťahu človeka a prírody. Otázkam ekológie sa venuje aj pápež František vo svojej encyklike *Laudato si* (Buď pochválený), kde v duchu sv. Františka z Assisi hovorí, aby sme Boha pustili do všetkých oblastí

našich životov: „Každá snaha o zlepšenie sveta vyžaduje zmenu spôsobu života, modelov výroby a spotreby a skostnatených mocenských štruktúr. Ekologická kríza je výzvou k hlbokoj vnútornej konverzii.“

O svojich ekologických a etických postojoch Michal Kern vo svojich denníkoch z roku 1988 píše: „Stále nástojčivejšie pociťujem smútok nad stratou hodnôt a ich náhradou pseudohodnotami. V tomto ma utvrdzuje človekom ničená príroda. Cítim až fyzickú bolesť, keď vidím zničenú krajinu, vysychajúce stromy, špinavé potoky, odpadky, ktoré nás prežijú, mŕtve ryby. A agresivita ľudí. To všetko v mojom živote je neoddeliteľné a mojou povinnosťou je na túto skutočnosť upozorňovať.“

Michal Kern (1938 – 1994, Močiare) študoval maľbu na Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave (prof. Ladislav Čemický, Ján Mudroch). Výtvarný program, ktorým sa prihlásil k ideám konceptuálneho a akčného umenia, budoval v ústraní Liptova, v úzkej komunikácii s bratislavským centrom neoficiálnej výtvarnej scény. Jeho tvorbu charakterizuje záujem o jasne vymedzený okruh etických a ekologických problémov. Jej špecifikum je v prenikaní k prírode ako médiu tvorby, ktorú dokázal naplno využiť ako zdroj inšpirácií, od jej pozorovania cez vstup do „prírodného ateliéru“ až po stotožnenie sa s jej dianím. Akcie v prírode zaznamenával najmä prostredníctvom fotografie, ktorú využíval ako médium zvytvárnenia a sprostredkovania svojich zážitkov v nej, čím prispel k vývinu takzvanej konceptuálnej fotografie. Jeho tvorba je pravidelne vystavovaná a je súčasťou galerijných zbierok doma aj v zahraničí.



Iva Štrbová-Jarošová: Muž bolesti, 2016

Akryl na plátne, 70 x 50 cm

„Opovrhnutý a posledný z ľudí, muž bolesti, ktorý poznal utrpenie, pred akým si zakrývajú tvár, opovrhnutý, a preto sme si ho nevážili.. On však bol prebodnutý pre naše hriechy, strýznený pre naše nepravosti, na ňom je trest pre naše blaho a jeho ranami sme uzdravení...“ (Iz 53, 3)



Pôst nás každý rok nanovo pozýva „zatiehnuť na hĺbinu“ nášho života, objaviť hlbšie korene Božieho pôsobenia v našom živote. Preto je dôležité stávať sa duchovne citlivejšími prostredníctvom modlitby, ale aj pôstu. Práve vtedy, keď sa vzdáme niečoho, čo je pre nás dôležité, ozve sa v nás najnútornejšia pravda o nás samých. Na povrch tak môžu vystúpiť rany, ktoré inak prekryvame aktivitou, ale napríklad aj jedlom. Je dôležité ich nepotláčať, ale nechať ich „vyplávať na povrch“, pretože nám môžu veľa povedať o nás samých a otvoriť nás Božiemu uzdraveniu. Pôst nám umožní spoznať, na čo by sme výlučne rozumovými úvahami nikdy neprišli. Môže sa pre nás stať zdrojom milosti a dôverného priblíženia sa k Bohu a k Ježišovi.

Utrpenie, o ktorom intenzívne meditujeme práve počas pôstneho obdobia, sa dá vo výtvarnom umení vizualizovať rôzne. Trpiaceho Krista symbolizujú zastavenia krížovej cesty a ukrižovanie, ktoré predstavuje vrchol jeho obety za nás. Svoje miesto majú aj v každom chráme a kresťanskej domácnosti. Zvlášť emotívne zobrazenie utrpenia Krista predstavuje takzvaný Muž bolesti – Kristus s trňovou korunou na hlave, stojaci alebo sediaci na okraji hrobu, ktorý ukazuje svojich päť rán. V umení sa objavuje od neskorého stredoveku, predovšetkým však v renesancii. Trpiaceho Krista často zobrazovali aj umelci takzvaného expresionizmu v prvej polovici 20. storočia, ktorí pracovali s vystupňovaným výrazom (expresiou) a symbo-lickými hodnotami farby. Jeho prostredníctvom poukazovali napríklad na sociálnu nespravodlivosť a utrpenie človeka na okraji spoločnosti.

Súčasnú zobrazenie *Muža bolesti* od Ivy Štrbovej-Jarošovej je formou osobnej meditácie vyjadrenej výtvarnými prostriedkami. Utrpenie Krista je zdôraznené expresívnou farebnosťou, ktorá v divákovi vzbudzuje emócie a umožňuje mu ich prostredníctvom sa v modlitbe hlbšie otvoriť tajomstvu utrpenia, s ktorým sa v živote stretáva každý z nás. Poukazuje na jeden zo spôsobov modlitby sv. Ignáca z Loyoly, na takzvanú aplikáciu myslov, kedy sme pozvaní si predstaviť, že sme sa ocitli v Kristovej blízkosti počas jeho pozemského života, a pozorovať, čo v jeho blízkosti prežívame a ako ho vnímame. Dielo vzniklo počas Roka milosrdenstva a je osobnou reakciou autorky na tragickú smrť blízkeho kolegu, akademického maliara Stanislava Horného. Hovorí tiež o našich osobných utrpeniach, ktoré nás presahujú a nie vždy ich chápeme, no zároveň nachádzajú zmysel v utrpení toho, „ktorý bol pre naše rany strýznený“ a „ktorého ranami sme uzdravení“ (Iz 53, 3, 5).

Slávnosti NEBA

*V dlani rana po údere
už bez klinca
„otvor“ presvetľuje zem
do dreva vyrytý „monogram večnosti“
slávnosti NEBA
korunujú krásu trnám“
slávnosti neba
skrásneli korunovaním...*

i. š. 2003

Iva Štrbová-Jarošová (1959) študovala monumentálnu maľbu v architektúre na Vysokej umeleckopriemyselnej škole (UMPRUM) v Prahe. Venuje sa figurálnej tvorbe vyjadrenej prostredníctvom rôznych médií, od maľby, kresby, grafiky, textilnej a sklárskej tvorby až po maľbu na drevo. K témam jej tvorby patrí kresťanská ikonografia, vytvorila viacero realizácií pre sakrálny priestor, napríklad vitráže a tabernákulum (bohostánok) v Kostole Božieho milosrdenstva vo Výchapoch-Opatovciach, vstupné dvere a oltárny prvok obetného stola „Prameň milosrdenstva“. Žije a tvorí v Bratislave.



Matúš Zajac: Vatikán (z cyklu Podoby viery), 2004

Fotografia, 70 x 50 cm

„Veru, veru, hovorím vám: Uvidíte otvorené nebo a Božích anjelov vystupovať a zostupovať na Syna človeka.“ (Jn 1, 51)

Zmŕtvychvstanie Ježiša Krista si sprítomňujeme každý rok počas najväčšieho kresťanského sviatku, ktorým je Veľká noc. My dnes už vieme, že Ježišove poslanie sa naplnilo práve jeho ukrižovaním a zmŕtvychvstaním, no sme pozvaní, aby sme tieto udalosti prežívali vždy nanovo. Keď sa pokúsime vžiť do situácie Ježišových učeníkov, možno nám to pomôže predstaviť si, v akom zmätku sa pravdepodobne ocitli. Udalosti Veľkej noci boli pre nich ozajstnou skúškou viery v toho, ktorého dôverne poznali a oddane nasledovali.

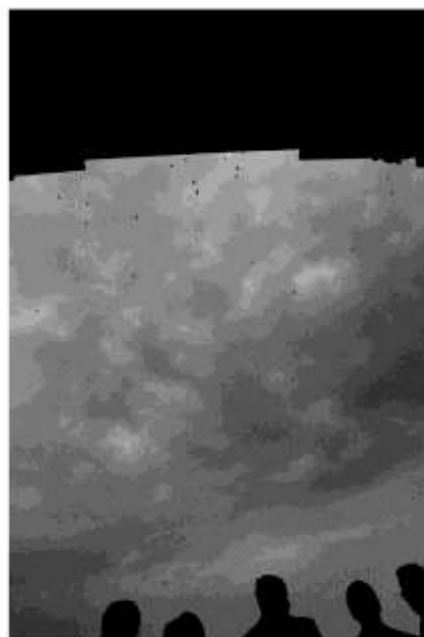
Na Bielu sobotu kresťania bdejú a meditujú pri Kristovom hrobe, očakávajúc jeho vzkriesenie. Počas veľkonočnej meditácie si môžeme spolu s učeníkmi nanovo položiť otázku, ako by sme reagovali na slová Márie Magdalény, ktorá učeníkom ako prvá oznámila: *„Videla som Pána“* (Jn 20, 18). Alebo ako by sme konali na mieste Tomáša, ktorý – keďže nebol s ostatnými učeníkmi, keď sa im zjavil vzkriesený Ježiš –, povedal: *„Ak neuvidím na jeho rukách stopy po klincoch a nevložím svoj prst do rán po klincoch a nevložím svoju ruku do jeho boku, neuverím“* (Jn 20, 25). Ako by sme dnes my reagovali pri osobnom stretnutí s Kristom, ktorý práve vstal z mŕtvych? Pochybnosti a neistota, ktoré učeníkov sprevádzali, nie sú neznáme ani nám – dnešným Ježišovým nasledovníkom. Môžeme ich však prijať ako šancu, vďaka ktorej môže naša viera rásť a smerovať k väčšej autentickosti, pravdivosti a hĺbke.

Vzkriesený Kristus sa vo výtvarnom umení zobrazoval ako víťaz, so zástavou vzkriesenia s červeným krížom. Fotografia Matúša Zajaca však nie je ikonografickým, ale skôr symbolickým zobrazením. Je to dokumentárna fotografia zachytávajúca pútnikov na audiencii u pápeža Benedikta XVI. na Námestí sv. Petra vo Vatikáne. Pohľad hore symbolicky smeruje aj náš zrak do neba, kam Ježiš štyridsať dní po zmŕtvychvstaní vystupuje. Ako hovorí v Jánovom evanjeliu: *„Veru, veru, hovorím vám: Uvidíte otvorené nebo a Božích anjelov vystupovať a zostupovať na Syna človeka.“* (Jn 1, 51). Pohľad do neba bol v ťažkých chvíľach povzbudením aj pre mnohých svätých. Napríklad pre bl. sestru Zdenku Schelingovú bol znamením nádeje: *„Za mrakmi je moje milované slnko.“*

František Mikloško sa v rovnomennej publikácii vyjadril o fotografickom cykle *Podoby viery*, v rámci ktorého autor mapoval prejavy viery v rôznych častiach sveta, takto: *„Matúš Zajac, vedený svojou intuíciou, nám sprostredkúva neuchopiteľné slovo bázeň v najrozličnejších podobách. ... Ak je vnútornou líniou týchto fotografií bázeň, v ňom sa završujú aj otvárajú do budúcnosti. V prorokovi Jeremiášovi sa píše: »Uzavriem s nimi večnú zmluvu, ktorou im neprestanem robiť dobro; vložím im do srdca svoju bázeň, aby sa odo mňa neodklonili.«* (Jr 32, 40). *Matúš Zajac laicky zachytáva to, o čom hovorí spomínaný prorok.“*



Matúš Zajac (1971, Bratislava) študoval fotografiu na Filmovej a televíznej fakulte Akadémie múzických umení v Prahe a na Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave (prof. Ľubo Stacho). Venuje sa dokumentárnej a portrétnej fotografii. Sledované témy zaznamenávané v rôznych častiach sveta rozvíja v cykloch, ktoré majú charakter sociálnych sond do stavu spoločnosti. Ako fotograf pracuje pre časopis .týždeň. Pedagogicky pôsobí na katedre žurnalistiky Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave. Je nositeľom viacerých ocenení zo súťaží Slovak Press Photo a Czech Press Photo. Vystavuje doma i v zahraničí, v roku 2011 mu vyšla monografická publikácia *Podoby viery*.



Zuzana Boteková: Anjelský ruženec, 2004

Textilný objekt

„O nič nebuďte ustarostení. Ale vo všetkom modlitbou, prosbou a so vzdávaním vďaky prednášajte svoje žiadosti Bohu.“ (Fil 4, 6)



Mesiac máj je v Cirkvi zasvätený Panne Márii. Dňa 13. mája si tiež pripomínáme sté výročie zjavení Panny Márie vo Fatime. V prvých storočiach mnísi zvykli recitovať žalmy, čo tvorilo jeden z pilierov ich života modlitby. Bol však prístupný iba tým, čo vedeli čítať, a preto negramotní bratia recitovali modlitbu Otče náš 150-krát, čo zodpovedá počtu žalmov. Na odpočítavanie používali kamienky. Neskôr, začiatkom 2. tisícročia, s nárastom mariánskej úcty, sa k modlitbe Otče náš pripojil aj Zdravas Mária. Do dnešnej podoby 50 modlitieb Zdravas Mária, spojených s meditáciou udalostí Ježišovho života, ho upravil kartuzián Dominik Pruský a rozšíril sa vďaka dominikánovi Alainovi de la Roche v 15. storočí. Jeho konečná podoba vznikla za pápeža Pia V. (1566 – 1572) a rozšíril sa po celú Cirkev.

V 20. storočí sa na základe fatimských zjavení k modlitbe ruženca pridala záverečná modlitba „Pane Ježišu, odpusť nám naše hriechy...“ a počas pontifikátu Jána Pavla II. boli k tajomstvám – udalostiam Ježišovho života radostného, bolestného a slávnostného ruženca pridané tajomstvá ruženca svetla. Práve sv. Ján Pavol II. je známy svojou úctou k Panne Márii. Jeho heslo Totus tuus (Celý tvoj) pochádza z modlitby zasvätenia sa Panne Márii a skrze ňu Ježišovi, ktorej autorom je sv. Ľudovít z Montfortu: „Som celý Tvoj a všetko, čo mám, je Tvoje, môj milý Ježišu, skrze Máriu, Tvoju svätú Matku.“

Dňa 25. mája budeme sláviť sviatok Nanebovstúpenia Pána a celý mesiac sa nesie v duchu veľkonočných udalostí. Panna Mária celým svojím životom poukazovala na Krista, ktorý jej pod krížom ako matke Cirkvi zveril nás všetkých slovami: „Žena, hľa, tvoj syn!“ ... „Hľa, tvoja matka!“ (Jn 19, 26 – 27).

Mariánska téma je v umení dodnes rozšírená. Práve umelci dokážu jazykom obrazu a symbolu vyjadriť hlboké tajomstvá viery. Zuzana Boteková nám vo svojom objekte – textilnom ruženci s maľbami anjelov pripomína prvotný význam tejto hlboko meditatívnej, osobnej modlitby, o ktorej sv. Matka Tereza povedala: „Aký význam má neustále odriekanie modlitby Zdravas? Keď posplietáš všetky pavučinky, zastavíš aj tigra.“ Pozýva nás k znovuoobjaveniu sily modlitby ruženca v jednoduchosti a dôvere detí: „Ak nebudete ako deti, nevojdete do nebeského kráľovstva.“ (Mt 18, 3). Čo pre vás osobne znamená modlitba ruženca?

„Som konvertitka a k viere som sa dostala v dospelosti. Preto viaceré skutočnosti, ktoré sú pre iných samozrejmé, objavujem postupne. Ako v apoštolských časoch, keď predmetom ohlasovania bola tzv. „kerygma“, teda najesenciálnejšie zhrnutie tých najdôležitejších pravd viery. Až následne bola budovaná ďalšia znalosť Písem. Tak aj ja som sv. ruženec zažila neskôr, ako dopĺňujúcu skutočnosť viery. Prvýkrát som ho absolvovala v lese, v tichom prostredí výstupu na horu, v spoločnosti rehoľných sestier a niekoľkých veriacich mladých. Sama som sa ho nedomlila – občas jeden desiatok, alebo pár Zdravasov. V mojom živote sa ruženec objavil ako záblesk svetla, vždy v samostatných situáciách. Iným impulzom bola moja dcéra, keď začali s touto modlitbou na škole, no a naposledy pri podomovej púti milostivej sochy Panny Márie. Ruženec, opakovaním rovnakých modlitieb, vytvára akoby sieť rovnakých súvislostí. Opakovanie motívov možno chápať ako kompozičnú niť, ktorá viaže spoločnú ideu. Myslel sa tak zameria na udalosti, ktoré má dlho pred sebou – tajomstvá desiatkov sú opakovane tie isté. 10-krát opakujem rovnakú prosbu, 10-krát mám pred očami rovnakú skutočnosť, rovnakú udalosť spásy, rovnakú ťažiskovú podstatu.“



Zuzana Boteková (1969 Bratislava) študovala na Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave v ateliéri voľnej textilnej tvorby (prof. Eva Cisárová-Mináriková). Pracuje prevažne s mäkkými textilnými materiálmi, s ktorými experimentuje a posúva ich do nových vzťahov a súvislostí. Vo svojej tvorbe reflektuje duchovné témy aj vlastnú autobiografiu, od obrazov a objektov evokujúcich radostný detský svet po abstraktné vyjadrenia s výrazovou dominanciou farby. Žije a tvorí v Bratislave.

Andrea Čepiššáková: Kornati, 2007

Akryl na dreve, 30 x 80 cm

„Velebí moja duša Pána a môj duch jasá v Bohu, mojom Spasiteľovi, lebo zhladal na poníženosť svojej služobnice. Hľa, od tejto chvíle blahoslaviť ma budú všetky pokolenia.“ (Lk 1, 46 – 48)



Letné mesiace sa nesú v duchu oddychu, dovoleniek, obnovy fyzických aj psychických síl. Pre každého z nás sú tiež príležitosťou zastaviť sa, zamyslieť sa nad svojím životom a vložiť ho pod Boží pohľad s prosbou: „Pozri, či nejdem bludnou cestou, a veď ma po ceste k večnosti.“ (Ž 139, 24) V lete sa na mnohých miestach konajú procesie, spojené s miestnymi náboženskými sviatkami. Viaceré z nich sa spájajú s mariánskou úctou, ktorú v tomto roku zvlášť intenzívne prežívame aj vďaka stému výročiu zjavení Panny Márie v portugalskej Fatime.

Panna Mária stála Ježišovi počas jeho pozemského života najbližšie. Preto je podstatou mariánskej úcty to, že nás privádza bližšie ku Kristovi, do čoraz osobnejšieho a hlbšieho vzťahu s ním. Panna Mária má mnohé mená a prívlastky, ktorými vyjadrujeme úctu k nej – jedným z nich je pomenovanie „hviezda morská“, čo v preklade znamená Mária. Sv. Bernard v spise *Chvály Panenskej Matky* píše, že jej „lúč osvetľuje celý vesmír, svieti na nebi, preniká až do podsvetia, ožaruje zem... podporuje cnosti a ničí neresti... Vo vlnobití tohto sveta nespúšťaj oči z tejto žiariacej hviezdy.“

Obraz – autorská ikona Andrey Čepiššákovovej odzrkadľuje jej živú mariánsku úctu. Vychádza zo silného osobného zážitku na chorvátskych ostrovoch Kornati počas procesie so sochou Panny Márie. Koncentrovala v ňom dovolenkovú atmosféru, ktorej dáva hlbší duchovný rozmer v duchu posväcovania všedného dňa prostredníctvom centrálného obrazu Panny Márie a nápisu v chorvátčine „Kraljice mora, moli za nas“. Jej originálne videnie a subjektívnu autorskú ikonografiu zdôrazňujú potápači, vznášajúci sa na nebi ako anjeli, ako aj symbolika modrej mariánskej farby.

Obraz môžeme vnímať ako formu Vášho denníka, zaznamenávajúceho silný osobný zážitok, aj ako osobnú modlitbu. Aký príbeh sa skrýva za ikonou Kornati?

„Pod púťou si väčšinou predstavíme organizovaný autobusový zájazd do Lúrd, Svätej zeme, na Levočskú horu, prípadne pešiu púť do Santiaga de Compostela. Na Kornati som zablúdila celkom náhodne, počas letnej dovolenky s rodinou. Je to národný park, ide o súostrovie 89 ostrovov vápencového pôvodu, ktoré sú neobývané a slúžia prevažne na pestovanie olív. Cestovné kancelárie ponúkajú exkluzívne výletné plavby a sľubujú rôzne atrakcie: ochutnávku morských špecialít či možnosť obzrieť si ostrovy spod hladiny Jadranského mora v sprievode profesionálnych potápačov. Netradičnú púť na jeden z Kornatských ostrovov, na Tarac, však môžete zažiť len vtedy, ak sa vydáte na dobrodružnú plavbu s miestnymi obyvateľmi a rybármi. Každoročne sa v prvú júnovú nedeľu vydávajú k malému kostolíku zasvätenému Panne Márii Kráľovnej mora, aby sa poďakovali a prosili o dobrú úrodu a bohatý rybolov v novej sezóne. Biele loďky plaviace sa z rôznych smerov pôsobia na otvorenom mori ako papierové lodičky, pričom z každej sa ozýva iná mariánska pieseň či modlitba. Vietor, slnko, more, spevy zlievajúce sa do jedinej melódie, to všetko ma zalialo zvláštnym pokojom a vďakou. Takýto okamih sa môže stať pre každého zdrojom inšpirácie. Môže byť pre nás príležitosťou uvedomiť si, že, paradoxne, vo chvíli, keď sa vzdalujeme svetu, objavujeme vlastnú podstatu...“



Andrea Čepiššáková (1973 Stará Ľubovňa) študovala keramiku na Hochschule für Angewandte Kunst vo Viedni a na Vysoké škole výtvarných umení v Bratislave (doc. Ivica Langerová-Vidrová). Reflexia kresťanstva má v jej tvorbe výrazné zastúpenie. Odráža autorkine osobné prežívanie vonkajšieho i vnútorného sveta, no je poznačená aj pobytom v Latinskej Amerike. Je autorkou riešenia sakrálneho priestoru v saleziánskom kostole Jána Bosca v Prešove. Žije a tvorí v Košiciach.

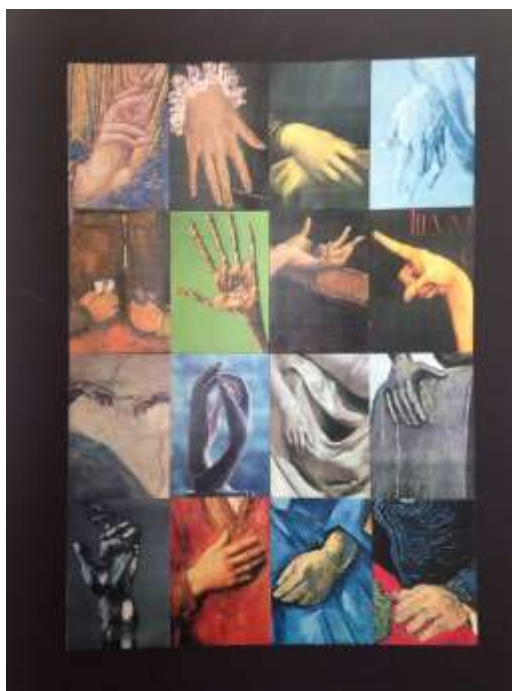
Daniela Čarná: Ruky (Výber z dejín umenia), 1995

Koláž, 80 x 61 cm

„Hľa, do dlaní som si ťa vryl.“ (Iz 49, 16)

Ruky symbolizujú náš vzťah so svetom, podaním rúk v našej kultúre nadväzujeme prvý kontakt s druhým človekom. Ide o osobné gesto, ktoré vyjadruje našu jedinečnosť a originalitu. Ruka predstavuje schopnosť človeka vstupovať do vzťahov s ľuďmi, ale aj do veľmi osobného vzťahu s Bohom, z ktorého rúk sme vzišli. Gestá majú svoj význam aj v biblickom jazyku. Kým Mojžiš držal zdvihnuté ruky, Izraeliti vyhrávali boj s nepriateľom (Ex 17, 9-12). Ježiš vkladáním rúk a dotykom uzdravoval chorých. Ruky sú symbolom sprostredkovania Božieho požehnanie aj symbolom dôvery a odovzdania sa do Božej vôle, prejavenej v Ježišovej modlitbe na kríži: „Otče, do tvojich rúk porúčam svojho ducha.“ (Lk 23, 46)

Pre niektorých umelcov bolo zobrazenie rúk hlavným námetom tvorby. Jedným z nich je francúzsky sochár Auguste Rodin, ktorý začiatkom 20. storočia zobrazil Božiu stvoriteľskú ruku či ruky muža a ženy v najrôznejších variantoch. Mnohé detaily umeleckých diel ukazujú, že dobré zobrazenie ruky ako symbolu ľudskej šľachetnosti, dôstojnosti a tvorivosti je doménou tých najvýznamnejších umelcov v dejinách. K najslávnejším dielam zobrazujúcim dotyk Boha a človeka patrí slávne Michelangelove *Stvorenie Adama* v Sixtínskej kaplnke, kde sa Boh približuje k človeku na maximálnu možnú mieru, no necháva na jeho slobodnom rozhodnutí, či jeho dotyk, pozvanie k spolupráci na budovaní Božieho kráľovstva prijme, alebo odmietne.



Prezentovaná práca je výberom detailov rúk naprieč dejinami umenia. Koláž sa symbolicky začína Božím gestom požehnanie z byzantskej mozaiky. Expresívnu ruku Ukrižovaného predstavuje detail z obrazu Matthiasa Grünewalda, z ktorého pochádza aj ruka Jána, ukazujúceho na Krista slovami: „On musí rásť, mňa musí ubúdať.“ (Jn 3, 30) Ruku Ježiša predstavuje aj detail z Michelangelovej *Piety*, portréty osobností svetského života zastupujú napríklad ruky *Mony Liszy* od Leonarda da Vinci, ale aj žánrové scény hráčov kariet od Cézanna či dôverný dotyk rúk muža a ženy v Rodinovom diele *Katedrála*.

Práca je stručným prehľadom zobrazovania rúk v dejinách umenia, pričom poukazuje na prítomnosť Božieho pôsobenia v každodennom živote. Počas prázdnin aj na začiatku školského roka nás pozýva k tvorivému objavovaniu Božieho dotyku všade a vo všetkom, v každej životnej situácii, kedy sme povolaní v dôvere a odovzdanosti do Božích rúk vyznať spolu so žalmistom: „V tvojich rukách je môj osud.“ (Ž 16, 5)



Daniela Čarná (1977, Poprad). Študovala dejiny umenia na Filozofickej fakulte UK v Bratislave, doktorát absolvovala na Filozofickej fakulte TU v Trnave. Pôsobí ako galerijná pedagogička v Kunsthalle Bratislava. Venuje sa sprostredkúvaniu umenia a publikačnej činnosti, je kurátorkou desiatok výstav a vzdelávacích programov (napr. celoslovenský program pre školy – Umenie zblízka). Je autorkou monografií Igora Kalného, Michala Kerna a knihy o umení pre deti *Po stopách umenia*, dlhodobo sa venuje téme mapovania kresťanstva v súčasnom umení.

Eva Cisárová-Mináriková: List zo záznamníka I, 2014

Recyklovaný textil arachné, citácia frotáží fragmentov sakrálnej výšivky Márie Hollósyovej, pastel, koláž, 135 x 60 cm

„Na neho hľadte a budete žiarit.“ (Ž 34, 6)



Október je spojený so sviatkom anjelov strážnych (2. 10.), ktorý oslavujeme krátko po sviatku archanjelov Michala, Rafaela a Gabriela (29. 9.). Anjeli sú dnes populárni v rôznych súvislostiach, aj preto sme v tomto čase pozvaní pripomenúť si ich miesto v kresťanskej tradícii aj v našich životoch. Anjeli (z gréc. angelos = posol) sú duchovné bytosti, poslovia Boží, „prítomní už od stvorenia a v priebehu celých dejín spásy, zďaleka i zblízka zvestujú spásu a slúžia Božiemu plánu pri jej uskutočňovaní.“ (KKC 332). Svätý Augustín o nich hovorí: „Anjel je názov služby, nie prirodzenosti. Ak sa pýtaš na meno tejto prirodzenosti, je to duch; ak sa pýtaš na službu, je to anjel: podľa toho, čím je, je duch; podľa toho, čo koná, je anjel.“ Anjeli sú celou svojou bytosťou Boží služobníci a poslovia. Keďže „ustavične hľadia na tvár Otca, ktorý je na nebesiach“ (Mt 18, 10), počúvajú jeho slová a plnia jeho príkazy (pozri KKC 329). Anjeli sú prítomní pri Zvestovaní, pri narodení Ježiša Krista, po jeho pokúšaní diablom na púšti, na Olivovej hore aj po jeho zmŕtvychvstaní. Majú svoje miesto v dejinách spásy aj v našich životoch. Každý z nás má svojho jedinečného anjela strážneho, ktorý chráni našu osobitosť, pozná obraz, aký si o nás urobil Boh, a pomáha nám v jeho poznaní a naplnení nám zvereného jedinečného poslania.

Anjelov v dejinách umenia často sentimentálne zobrazovali ako detských anjelov – putti či mladíkov s krídlami. Textilné dielo Evy Cisárovej-Minárikovej ide za hranicu prvoplánovej sentimentálnosti a prináša interpretáciu historickej výšivky z dielne Márie Hollósyovej. Tá na prelome 19. a 20. storočia viedla unikátnu výšivkársku dielňu v Cíferi: výšivky si u nej objednávala rakúsko-uhorská šľachta aj kráľovná Alžbeta a po vzniku Československa navrhovala mitry pre prvých slovenských biskupov. Eva Cisárová-Mináriková, ktorá sa jej tvorbe dlhodobo venuje, pracuje s fragmentmi jej historických výšiviek. Technikou frotáže odtlača obrazy z antependia (textilie na oltárnom stole), s centrálnym výjavom kríža s Kristovou tvárou, adorovanou anjeli. Autorka ich dopĺňa použitím reálnych výšiviek rôzneho pôvodu. Vo svojom textilnom diele opakuje obraz Kristovej tváre, ktorá má aj nám pripomenúť význam eucharistickej adorácie v našich životoch, vyjadrenej slovami žalmu: „Na neho hľadte a budete žiarit.“ (Ž 34, 6)

Dielo je zároveň formou osobného denníka, z väčšieho cyklu *Listy zo záznamníka*, o ktorom autorka píše: „Dielo z cyklu *piatich listov* je desaťnásobnou zväčšeninou reálneho záznamníka. V nich sa stretávajú formou *asambláže* a *koláže* nájdene textilné *ready-made*, *archaické indigo tlače* a *stužky*, *fragmenty banálnych interiérových vyšívajúcich textov*, *textilno-botanický výskum slovenskej flóry*, *frotáž pastelom s útržkami sakrálnych paramentov*, *zbierka kuriozít domácich profánnych čipkárskych vzorov*. V *nájdenej útržkoch textílií* sú *stopy našej fabrickej, výšivkárskej, najmä ženskej tvorby*. Týmto cyklom som *nadviazala na Kaligrafický zápisník z roku 1997*, kde som použila *frotáže vyšitých monogramov z výbavy žien 19. – 20. storočia*. V nich je *naša intímna ženská pamäť*, *tvorba našich predchodkýň*. Sú to *fragmenty – stopy pamäti mojej rodiny*.

Doc. Eva Cisárová-Mináriková, akad. mal. (1945, Cífer) študovala v ateliéri voľnej tvorby a gobelínu na Vysoké škole výtvarných umení v Bratislave (prof. Peter Matejka). V rokoch 1990 – 2008 tu pôsobila ako vedúca Ateliéru voľnej textilnej tvorby. Je významnou textilnou výtvarníčkou, v tvorbe citlivo pracuje s pamäťou a interpretáciou histórie a dejín umenia, ktorá v jej tvorbe získava nové a oživené súvislosti. Venuje sa mapovaniu historických sakrálnych textílií a spracovaniu historickej výšivkárskej dielne Márie Hollósyovej v Cíferi. Jej tvorba je zastúpená vo viacerých verejných a súkromných zbierkach. Žije a tvorí v Bratislave.



Igor Minárik: 27. 12. 1990 – 27. 1. 1991

Akryl na papieri, 63,2 x 45 cm, súkromná zbierka

„Pánove oči hľadajú na spravodlivých a k ich prosbám sa nakláňa jeho sluch.“ (1 Pt 3, 12)



V pravidelnom rytme roka je jeseň obdobím pozývajúcim k zamysleniu sa nad poslednými vecami života: nad smrťou, ktorá je završením života a pre kresťana aj prechodom do života večného. V tomto čase uvažujeme o vlastnej púti, ktorej práve horizont nebeského kráľovstva dáva význam a nádej. Spomínáme aj na tých, čo už nie sú medzi nami, a dúfame, že dosiahli nebeské kráľovstvo. Je symbolické, že Pamiatku zosnulých slávime deň po Sviatku všetkých svätých (1. november), keďže v širšom význame za svätých považujeme všetkých obyvateľov neba, aj tých nekanonizovaných, s ktorými môžeme byť v tomto období zvlášť spojení v modlitbách.

V umení sa svätí zobrazovali väčšinou s atribútom, predmetom alebo udalosťou charakterizujúcou ich život. Svätosť vnímame cez príbehy ľudí, ktorí v často neľahkých podmienkach odpovedali na Božie pozvanie do intenzívneho vzťahu s ním a vložili svoj životný príbeh naplno, aktívne a v dôvere do Božích rúk. Aj keď niektorí svätci minulosti sa nám možno zdajú vzdialení, svätosť je aktuálnym pozvaním aj pre nás. Príkladom sú novodobí svätci, ktorých životné príbehy dobre poznáme a môžeme čerpať z ich životných zápasov. Za všetkých spomeňme pred niekoľkými týždňami blahorečeného saleziána Titusa Zemana (1915 – 1969), ktorý ani počas komunizmu nestratil jasnú orientáciu a zostal verný Bohu aj za cenu straty slobody, ľudskej dôstojnosti a napokon aj života. Ani my dnes nežijeme v ideálnom svete, no všetci sme pozvaní svedčiť o Božej prítomnosti a jeho pôsobení medzi nami.

Igor Minárik sa vo svojej tvorbe sústreďuje na objavovanie štruktúr sveta.

Jeho obrazy majú formu vizuálneho denníka, na čo odkazuje dátum v názve, kedy dielo vzniká. V abstraktnej štruktúre obrazu rozoznávame oči, ktoré majú v dejinách umenia svoju symboliku. Oko je v kresťanskej ikonografii jedným z prvotných symbolov Boha Otca, predtým, ako začal byť zobrazovaný v ľudskej podobe. V renesancii bolo oko zobrazované v trojuholníku predstavujúcom Sv. Trojicu. Symbol Božieho oka sa často zobrazoval aj nad svedkami ako znak Božieho poznania aj milosrdenstva.

Oči na obraze Igora Minárika sú zobrazené v rôznych maliarskych štýloch, sú akoby prehľadom dejín umenia, od realistických cez štylizované až po abstraktné zobrazenia. Poukazujú na rôznorodosť, jedinečnosť a originalitu každého z nás, no zároveň aj na jednotu, lebo „... všetci ste jeden v Ježišovi Kristovi“ (Gal 3, 28). Rudolf Fila o jeho obrazoch napísal: „Ako každá matéria, ktorou disponuje výtvarník, podnikajú tieto vonkajškovosti cestu k vnútornému pôsobeniu už svojím zhromažďovaním, ktoré sa akosi samovoľne v hravom procese Minárikovej tvorby stáva organizáciou. ... Ako vidno, viera prenáša hory, ale ak ostaneme pri prírodovednom prímere, hmota sa mení na energiu...“



Igor Minárik (1948, Bratislava) študoval maľbu na Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave (prof. Peter Matejka). Na Strednej škole umeleckého priemyslu bol študentom prof. Rudolfa Filu, ktorý ovplyvnil celú generáciu autorov, takzvaných filovcov. Na neoficiálnu výtvarnú scénu vstúpil v polovici sedemdesiatych rokov 20. storočia. Patrí k autorom analytických tendencií, v tvorbe skúma hranice a možnosti maľby. Svoje detailné zaznamenávanie mikroštruktúr vlastného myslenia a fantázie, poriadku aj chaosu sveta realizuje formou vizuálneho denníka: väčšina jeho diel nesie názov totožný s časovým úsekom, v ktorom vznikali. Sú sústredeným prenikaním k sebe a zároveň k tomu, čo nás presahuje, blízky kresťanskej meditácii a mystike. Autor žije a tvorí v Bratislave.

Dobová kópia podľa: Bartolomé Esteban Murillo: Cigánska Madona Kon.17./ zač. 18. storočia, olej na plátne, 198 x 125 cm, súkromná zbierka

„Mária zachovávala všetky tieto slová vo svojom srdci a premýšľala o nich.“ (Lk 2, 19)



Advent je každoročným obdobím prípravy na príchod Ježiša Krista, ktorý slávime na Vianoce. Prostredníctvom vonkajších znakov a symbolov, ktoré nás v chrámoch počas štyroch adventných nediel postupne uvádzajú do tajomstva vtelenia (adventné kázne, symboly adventného venca či liturgické farby), sme pozvaní k vnútornému zastaveniu a stíšeniť sa. Vďaka nemu môžeme v sebe objaviť rozmer ticha, do ktorého popri všetkých iných hlasoch prehovárajúcich do našich životov môže zaznieť aj ten Boží. Popri tlaku médií, zdôrazňujúcich skôr komerčný rozmer vianočných sviatkov, tak môžeme vedome vytvoriť akúsi vnútornú hrádzu, ktorá ochráni náš vnútorný priestor ticha a dovolí nám sústrediť sa pri každodenných povinnostiach na duchovný rozmer nášho života, napríklad prostredníctvom adventného predsavzatia: modlitby v rodine, meditácii Sv. Písma alebo návštevy rorántnych sv. omší.

Obraz je v koncepcii projektu Umenie Ducha zameraného na prezentáciu diel súčasného umenia výnimkou. Toto dielo barokového umenia odkazuje na obdobie, keď rehoľa jezuitov patrila k lídrom a hlavným iniciátorom nových umeleckých koncepcií. Ide o dobú kópiu obrazu španielskeho barokového umelca Bartolomé Estebana Murilla, ktorý sa narodil pred 400 rokmi, v roku 1617 (originál obrazu sa nachádza v rímskej Galérii Corsini). Ikonografický typ takzvanej Madony lactans predstavuje Madonu dojčiacu malého Ježiška.

Obaja nadväzujú očný kontakt s divákom, čím nás vyzývajú, aby sme zaujali osobný postoj, a zároveň nás pozývajú vstúpiť do tichého dialógu, do

kontemplácie vianočného tajomstva lásky Boha k nám, ku ktorému nás Cirkev počas adventu pozýva vnútorne sa pripraviť.

Kurátor Jozef Ridilla zo Šarišskej galérie v Prešove, kde bolo dielo prezentované, o obraze píše: „Skutočnosť, že preukázateľne ide o kópiu identifikovaného originálneho diela, neznižuje kvalitu samotnej maliarskej práce. Navyše ide o kópiu dobú, ktorá zachováva všetky podstatné slohové rysy predlohy. ... Kompozícia obrazu je redukovaná takmer na nevyhnutné minimum, čo je pre španielsku sakrálnu malbu 17. storočia typické. Zvyšuje sa tým monumentálne vyznenie a zintenzívňuje náboženské prežívanie (lebo pozornosť sa koncentruje na podstatný prvok), ktoré v španielskom baroku hraničilo s mystickým zážitkom. ... Matka i dieťa sú bez svätožiary i bez iných znakov svätosti, ide takmer o evokáciu obyčajnej španielskej vidiečanky. Volebné maliarske prostriedky spôsobujú, že napriek zjavnej inklinácii k realistickej tradícii španielskej maľby sa Murillova Madona vznáša v akomsi paralelnom, duchovnom svete, čo divák zreteľne pociťuje. Murillov štýl, čitateľný aj v kópii obrazu, sa vyznačuje idealizovanými figúrami, sladkastou atmosférou, idylickou náladou, delikátnymi a lahodnými farebnými odtieňmi a jemnými dotykmi štetca, ktoré generujú prítomnosť akéhosi oparu alebo sfumata, ktoré narúša obrisy. Kvôli tejto kvalite sa tento štýl začal nazývať 'estilo vaporoso' (zahmlený, oparový). V tejto koncepcii sa odráža hlboko emocionálne prežívanie viery.“

Bartolomé Esteban Murillo (1617 – 1682 Sevilla) je významný španielsky barokový maliar. Študoval tvorbu Diega Velásqueza, benátskych a flámskych majstrov, jeho vzorom bol Antonio Correggio a Anthony van Dyck. V Seville, kde viedol maliarsku dielňu, založil v roku 1660 maliarsku akadémiu. Venoval sa žánrovým obrazom, zaznamenával mystické stavy svätcov a svätíc, k jeho najčastejším témam patrí zobrazovanie Panny Márie. V tvorbe sa mu jedinečne podarilo zachytiť emotívnosť španielskeho baroka.

Barbora Kožíková-Lichá: Vianočná kontemplácia, 2014

Kombinovaná technika, 60 x 79 cm

„Ako jeleň dychtí za vodou z prameňa, tak moja duša, Bože, túži za tebou.“ (Ž 42, 2)



Advent je obdobím vnútornej prípravy a disponovanosti na príchod Ježiša Krista, ktorý vždy nanovo zažívame počas Vianoc. Slovo Vianoce sa používa zo slovanských jazykov iba v slovenčine a češtine, vzniklo pravdepodobne odvodením z nemeckého slova Weihnachten (vo význame Svätá noc) a jeho používanie je doložené od 14. storočia. Vonkajšie aj vnútorné symboly sprevádzajúce Vianoce nám majú pomôcť pripraviť sa na toto výnimočné stretnutie, ktoré nie je len pripomienkou historickej udalosti, ale aj aktuálnym pozvaním k hlbokaj vnútornej premene a odpovedaniu na Božie pozvanie k užšej spolupráci na pláne spásy. Sme pozvaní v modlitbe vstúpiť do Betlehema a prežiť osobné premieňajúce stretnutie so Svätou rodinou a s tým, „ktorý sa stal človekom, aby sme sa my mohli stať Božími deťmi“.

Prezentovaný obraz Barbory Kožíkovej-Lichej môžeme interpretovať cez osobné hľadanie Boha v jej životnom príbehu: „Ako jeleň dychtí za vodou z prameňa, tak moja duša, Bože, túži za tebou.“ (Ž 42, 2) Jeleň, kontemplujúci pri obraze Panny Márie s Ježiškom v lese, sa v kresťanskej ikonografii interpretuje aj ako symbol duše túžiacej po Bohu či sprievodca tých, čo zablúdili. Obraz môžeme vnímať aj ako poctu Panne Márii Bohorodičke, ktorej sviatok slávime v prvý deň roka, kedy skrze ňu zverujeme všetky dni nasledujúceho roka pod Božiu ochranu. Obraz symbolizuje našu najhlbšiu túžbu po Bohu. Slovom sv. Augustína: „Nepokojné je moje srdce, kým nespočinie v tebe, Bože.“ Obraz stromu je zasa previazaný so symbolikou rajského stromu poznania dobra a zla a prepojený s obrazom Kristovho kríža, ktorý sa stáva drevom života (lingum vitae) a znakom vykúpenia. V Biblii má symbolika stromu dôležité postavenie. Popri strome poznania je to najmä strom Jesseho – starozákonné zobrazenie Jesseho, z ktorého ľadvín vyrastá strom, symbolicky predstavujúci Kristov rodokmeň od Adama cez Abraháma a Dávida, ktorý sa číta v chrámoch práve na sviatok Narodenia Pána (Mt 1, 1 – 25).

V pripravovanej monografii autorky Daniela Čarná píše: „Vo svojej tvorbe Barbora Kožíková-Lichá odkryla svoje osobné zápasy, hľadania a nádeje, vlastnú cestu, ktorú vizuálne zaznamenala a zanechala nám autentický ľudský aj umelecký príbeh. Vďaka svojej senzibilite dala vizuálnu podobu aj tým najobyčajnejším zážitkom, ktoré skladali celok jej života. Cez svoju skúsenosť zápasu s ťažkou chorobou pomenovala konkrétne a zároveň univerzálne udalosti života, blízke každému z nás – tie, čo vidieť navonok, aj tie, čo sa dejú v našom vnútri. Keďže i tu platí známe exupéryovské – to hlavné je očiam neviditeľné.“

Barbora Kožíková-Lichá (1976 – 2015, Bratislava) študovala maľbu na Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave (prof. Rudolf Sikora). Venovala sa maľbe, ilustrácii, tvorbe objektov a inštalácií, ktoré reflektujú osobnú skúsenosť ženy, matky a umelkyne, ale reagujú aj na svet archetypov a symbolov, oživených svetov detstva a osobných spomienok. Jej tvorbu charakterizuje práca s materiálmi, ktoré majú svoj vlastný príbeh (obrusy, textilie, kvety, hračky). Vystavovala na viacerých individuálnych a kolektívnych výstavách.



ROK 2018

Marián Mudroch: Hádanka II, 2013

Akryl na plátne, 65 x 50 cm

„Po oblakoch vystupuješ ako po schodoch, na krídlach vánku sa prechádzaš.“ Ž 104, 3



Medzi vianočným a veľkonočným obdobím, ktoré sa tento rok začína už 14. februára (Popolcová streda), hovoríme v liturgickom kalendári o takzvanom období cez rok, ktoré nám dáva priestor na úvahu o rozbiehajúcom sa roku. Pomenovanie prvého mesiaca v roku vychádza z antickej mytológie, podľa rímskeho boha všetkého začínajúceho, dverí a brán Jánusa, ktorý sa zobrazoval s dvoma tvármi, pričom jednou hľadel do minulosti a druhou do budúcnosti. So začiatkom roka, potom, ako sme Bohu odovzdali udalosti roka minulého, mu s dôverou a nádejou vkladáme do rúk tie, ktoré do nášho života vstúpia v ďalšom roku. To, čo v ňom budeme môcť ovplyvniť, aj to, na čo nebudeme mať dosah.

Etty Hillesum (1914 – 1943), mladá židovská žena z Holandska, ktorá, paradoxne, objavila hlboký a dôverný vzťah k Bohu počas holokaustu, píše v súvislosti s utrpením o aktívnej pasivite a pasívnej aktivite: „Aktívna pasivita, vzoprenie sa voči niečomu ... v človeku ochromuje sily. Pasívna aktivita... tkvie v tom, že človek niečo neodvolateľné znáša a akceptuje, a práve preto sa uvoľňujú nové sily.“ Aj nás osobne Boh pozýva a učí, aby sme aj v náročných situáciách dokázali prijímať svoj život z jeho rúk a prežívať ho v prítomnosti: „Váš nebeský Otec predsa vie, že toto všetko potrebujete. Hľadajte teda najprv Božie kráľovstvo a jeho spravodlivosť a toto všetko dostanete navyše.“ (Mt 6, 32 – 33).

Výtvarné umenie často pracuje s intuíciou, tajomstvom, viacerými úrovňami vnímania a kladie na nás nároky aktívneho vnímania. Marián Mudroch sa v cykloch obrazov pohybuje na hranici dvoch svetov: toho, ktorý vnímame našimi zmyslami, a toho, ktorý dokážeme zachytiť, či skôr vytušiť našim vnútorným zrakom. Toho, čo v pominuteľnom svete presahuje k večnosti. Autor často pracuje s čiernou farbou, ktorá symbolizuje hĺbku, meditáciu, ponorenie sa do seba, v stredoveku bola vnímaná aj ako farba pokory. Umožňuje nám uvažovať o priestore za plochou obrazu, naznačenom geometrickými otvormi, ktoré nám akoby cez kľúčovú dierku dávajú nahliadnuť do sveta „za“ tým známym a jednoznačným. Obraz odkazuje aj na Reného Magritta s jeho surrealistickými, snovými obrazmi, ktoré sú pre autora živým materiálom na dialóg.

Vaše diela charakterizuje istá nehybnosť, akoby zastavenie v čase. Aké miesto v nich ponechávate divákovi a čo všetko mu svojimi obrazmi prezrádzate a ponúkate? „Svojimi dielami divákovi ponúkam vnímanie virtuálnej možnosti metafor. Domnievam sa, že talent náhody je u diváka vždy prítomný a bude záležať len na ňom, ako ho vníma.“



Marián Mudroch (*1945) študoval sklo u prof. Václava Ciglera na Vysokéj škole výtvarných umení v Bratislave. Na neoficiálnu výtvarnú scénu vstúpil ešte počas štúdia začiatkom sedemdesiatych rokov 20. storočia. Patrí k predstaviteľom analytických tendencií, venuje sa dominantne maľbe, kresbe a grafike, v tvorbe vedie interpretačný dialóg s vybranými majstrami histórie umenia, ako je Cranach, Rembrandt, Morandi či Magritte. Zaujíma sa o literatúru, hudbu, filozofiu, dlhodobo sa venoval aj práci výtvarného pedagóga a kurátora. Žije a tvorí v Bratislave.

Michal Kern: Kríž, 1987

Fotografia na papieri, 100 x 70 cm

„Lebo slovo kríža je bláznovstvom pre tých čo idú do záhuby, ale pre tých, čo sú na ceste spásy, teda pre nás, je Božou mocou.“ (1Kor 1,18)



Liturgické obdobie pôstu nám pripomína štyridsať dní, ktoré Ježiš strávil na púšti pred začiatkom svojho verejného pôsobenia. Emeritný pápež Benedikt XVI. v jednej zo svojich kázni, prednesenej na Popolcovú stredu, hovorí o púšti, na ktorú sa Ježiš utiahol, ako o priestore nevyhnutne potrebnom pre vnútorný život každého z nás, ako o „mieste ticha a chudoby, kde človek nedisponuje materiálnymi prostriedkami, na ktoré je zvyknutý, ale stojí tvárou v tvár základným otázkam o svojom živote – je donútený vrátiť sa k tomu, čo je podstatné – a práve preto je mu ľahšie stretnúť sa s Bohom. ... Každý z nás by sa mal pýtať: Aké miesto má Boh v mojom živote? Je Pánom on, alebo som Pánom ja?“ Počas tohto obdobia je každý z nás Bohom pozvaný, aby nanovo prehodnotil skutočné motivácie svojho života a postavil Boha na prvé miesto v každej oblasti vrátane tých, ktoré chceme mať pod kontrolou iba my sami. Na to je dôležité prijatie nášho kríža, našich protikladov a rozporov, ktoré každý v sebe nosíme.

Kríž sa vo výtvarnom umení zobrazuje veľmi často. Prvé zobrazenie kríža v dejinách umenia sa datuje do 4. storočia, keď sa v ranokresťanských bazilikách zobrazovali kríže vykladané drahými kameňmi (crux gemmata). Prvé zobrazenie Ukrížovaného Krista poznáme z 5. storočia, z výjavu na drevených dverách baziliky sv. Sabíny v Ríme. Aj umenie 20. a 21. storočia zobrazuje tému kríža, ktorý má svoje miesto v tvorbe

takmer každého autora, a to nezávisle od jeho konfesie, ako vyjadrenie osobného postoja a viery. V slovenskom umení sa počas komunizmu mnohí umelci takzvanej neoficiálnej scény hlásili k hodnotám kresťanstva ako k univerzálnym hodnotám slobody.

Michal Kern vo svojej tvorbe hľadal prepojenie človeka a prírody, ktoré by viedlo k vzájomnej úcte a rešpektu. Na aktuálnej fotografii vyskladal symbol kríža z ostnatého drôtu obmedzujúceho slobodný pohyb ľudí vo vtedajšom Československu, cez ktorý presvitá nebo ako znamenie nádeje. Na hraniciach bolo vtedy cestou za slobodou zabitých mnoho ľudí (v celom Československu ich bolo až päťsto). Za pomoc takýmto ľuďom bol väznený a mučený aj minulý rok blahoslavený salezián Titus Zeman. Dielo je mementom, výkrikom v dobe, ktorá nedovoľovala slobodu názoru ani náboženského prejavu, ale zároveň aj prorockým predznamenáním zmien, ktoré prišli s rokom 1989. Dnes ho môžeme vnímať aj ako uvedomenie si hodnôt, ktoré sme slobodou získali, a zodpovednosti, ktorá je s ňou spojená. O svojich dielach autor hovorí: „Umelec svoje poznanie kóduje do zvláštneho jazyka a vnímateľovi sa potom dostáva toho istého poznania tým, že dielo dekóduje.“

Michal Kern (1938 – 1994, Močiare) študoval maľbu na Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave (prof. Ladislav Čemický, Ján Mudroch). Výtvarný program, ktorým sa prihlásil k ideám konceptuálneho a akčného umenia, budoval v ústraní Liptova, v úzkej komunikácii s bratislavským centrom neoficiálnej výtvarnej scény. Jeho tvorbu charakterizuje záujem o jasne vymedzený okruh etických a ekologických problémov. Jej špecifikum je v prenikaní k prírode ako médiu tvorby, ktorú dokázal naplno využiť ako zdroj inšpirácie, od jej pozorovania cez vstup do „prírodného ateliéru“ až po stotožnenie sa s jej dianím. Akcie v prírode zaznamenával najmä prostredníctvom fotografie, ktorú využíval ako médium zvytvárnenia a sprostredkovania svojich zážitkov v nej, čím prispel k vývinu takzvanej konceptuálnej fotografie.



Drahomíra Lányi: Lúče milosrdenstva, 1994

Tempera a pastel na papieri, 75 x 65 cm

„Boh, bohatý ma milosrdenstvo, pre svoju nesmiernu lásku, ktorou nás miluje..., oživil nás s Kristom – milosťou ste spasení – a s ním nás vzkriesil a daroval nám miesto v nebi v Ježišovi Kristovi.“ (Ef 2, 4-6)



Veľkonočná nedeľa je pre kresťanov na celom svete, bez ohľadu na podmienky, v akých sa práve nachádzajú, radostnou oslavou Kristovho zmŕtvychvstania a zavŕšenia jeho obety lásky za každého z nás. Je symbolické, že už týždeň po oslavách Veľkej noci, na druhú veľkonočnú nedeľu, slávime sviatok Božieho milosrdenstva, keď nám Boh adresuje osobné a konkrétne slová pozvania: „Ako Boží vyvolenci, svätí a milovaní, oblečte si hlboké milosrdenstvo, láskavosť, pokoru, miernosť a trpezlivosť.“ (Kol 3, 12) Nedeľu Božieho milosrdenstva pre celú Cirkev zaviedol sv. Ján Pavol II., ktorý sa neskôr symbolicky na tento sviatok „narodil pre nebo“. Jej termín slávenia vychádza z prania, ktoré vyslovil Ježiš sv. Faustíne v jednom zo zjavení.

V tento deň čítame evanjelium o Tomášovi, prostredníctvom ktorého nás Cirkev upo-zorňuje na krízu viery, ktorá charakterizuje našu dobu, neobchádza ani nás, a dokonca má v živote viery dôležité miesto. Tomášov postoj, keď sa chcel vlastnými zmyslami presvedčiť o Kristovom zmŕtvychvstání, totiž nebol ľahostajnosťou, ale hľadaním. – Nakoniec je to však Ježiš, kto sa ho dotýka, kto pretvára jeho srdce, až Tomáš vykrične: „Pán môj a Boh môj!“ Naša viera, náš vzťah k Bohu totiž nestojí len na nás. Z našej strany je potrebné sa mu otvoriť, ale nakoniec koná Boh, ktorý pôsobí v našom živote a pozýva nás ako prvý. Pôsobí ako nenásilný šum, vánok lásky,

ktorý roztápa naše kamenné srdce a pozýva nás, hoci zároveň plne rešpektuje našu slobodu.

Známy obraz Božieho milosrdenstva, ktorý sa (v rôznej kvalite) nachádza takmer v každom chráme a domácnosti, vznikol na základe zjavení Ježiša sv. Faustíne Kowalskej a pôvodne ho namaľoval maliar Evžen Kazimirovski v roku 1934. Obraz je inšpiráciou aj pre mnohých súčasných umelcov, ktorí nevytvárajú len jeho kópie, ale nanovo interpretujú hĺbku jeho posolstva a vyjadrujú svoj vzťah k nemu. Drahomíra Lányi sa v obraze zamerala na podstatu, posolstvo obrazu – zobrazila lúče Božieho milosrdenstva vychádzajúce z Kristovho srdca, ktoré predstavujú krv a vodu, symbolizujúce život duše a jej očistenie. Upriamuje našu pozornosť na ťažisko, základ, na zostúpenie do hĺbky nášho vzťahu s Kristom a prijatie pozvania na spoluprácu s Božím plánom spásy, aby sme všetko v živote robili na väčšiu slávu Božiu, v osobnom spojení s ním.

Autorka vo vzťahu k Božiemu milosrdenstvu hovorí: „Milosrdenstvo chcem, nie obeť. – Možno nám všetkým pomôže otvoriť hranice vo vlastnom vnútri, otvoriť hranice Božiemu milosrdenstvu a namiesto strachu a ľaho-stajnosti dať v našom živote priestor milosrdenstvu a pochopeniu.“

Drahomíra Lányi (1971, Šaľa) študovala maľbu na Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave (prof. Daniel Fischer), diplomovú prácu venovala téme svätcov. V tvorbe využíva rôzne médiá, od maľby a kresby až po objekt a inštaláciu; využíva jazyk realizmu, ale aj abstraktných symbolov. Vychádza z umenia prírodných národov, poznatkov z dejín umenia, aj z osobných zážitkov. Impulzom pre jej tvorbu bola účasť na medzinárodnej letnej akadémii v Salzburgu v ateliéri americkej sochárky Kiki Smith v roku 1996. V nasledujúcich rokoch založila s M. Mitašovou a Ľ. Holíkovou galériu Živa. Je matkou piatich detí, žije a tvorí v Bratislave.



Jozef Jankovič: Bez názvu (posledná autorova grafika), 2017

Súkromná zbierka, 70 x 50 cm

„Vietor veje, kam chce; počuješ jeho šum, ale nevieš, odkiaľ prichádza a kam ide. Tak je to s každým, kto sa narodil z Ducha.“ (Jn 3,8)



Sviatok Ducha Svätého sa v Cirkvi oslavuje päťdesiat dní po Veľkej noci a desať dní po sviatku Nanebovstúpenia Pána: *„Tu sa náhle strhol hukot z neba, ako keď sa ženie prudký vietor, a naplnil celý dom, v ktorom boli. I zjavili sa im akoby ohnivé jazyky, ktoré sa rozdelili, a na každom z nich spočinul jeden. Všetkých naplnil Duch Svätý a začali hovoriť inými jazykmi; ako im Duch dával hovoriť.“* (Sk 2,2 – 4)

Duch Svätý sa od prvého vylitia na Turíce prejavuje ako sila, ktorá vedie Cirkev po cestách sveta a dodáva jej ustavične novú, živú tvár. On vytvára živú jednotu mystického tela Cirkvi tým, že posväčuje kresťanov a obdarúva ich svojou silou. V Skutkoch apoštolských sa Duch Svätý zjavuje ako životný princíp Cirkvi a dynamizmus každého kresťana. Duch Svätý je vnútorným prameňom radostného elánu a tiež odvahy pri vydávaní svedectva o Ježišovi. Podľa apoštola Pavla nám Duch Svätý celou svojou činnosťou otvára prístup k Bohu, zapája nás do živého spoločenstva s ním. V Duchu Svätom každý z nás dostáva nový život, *„sme novým stvorením“*. Duch Svätý má v Kristovi moc pretvoriť telesných a nedospelých ľudí na ľudí duchovných a komplexných. S ponukou takejto premeny v týchto dňoch opätovne prichádza aj k nám.

V umení sa Duch Svätý zobrazuje od ranokresťanského obdobia až dodnes symbolom holubice, odvodenom od svedectva Jána Krstiteľa pri krste Krista: *„Videl som Ducha, ktorý ako holubica zostupoval z neba a spočinul na ňom.“* (Jn 1,32) Zobrazuje sa napríklad v scénach Zvestovania, Krstu Krista, Zoslania

Ducha Svätého, v zobrazení Svätej Trojice a tiež ako inšpirácia v zobrazeniach mnohých svätcov. Z pohľadu súčasného umenia jedinečným zobrazením Ducha Svätého je grafika Jozefa Jankoviča, ktorá má v jeho tvorbe výnimočné postavenie – vznikla ako jeho posledné dielo. Celú umelcovu tvorbu vychádzajúcu z figurácie možno pritom vnímať ako nadčasové podobenstvo o človeku. Dielo zobrazuje z neba zostupujúcu, lúče vyžarujúcu holubicu. Vychádza z roztvorených (Božích) rúk, ktoré sa k nám symbolicky približujú podobne ako v Michelangelovom zobrazení stvorenia Adama, v naznačenom dotyku Božej a ľudskej dlane.

Teoretička umenia a kurátorka Katarína Bajcurová píše, že diela Jozefa Jankoviča sa *„točili okolo človeka, ľudskej bytosti, často rozbité na fragmenty telesných častí – uzavreté do klietok a väzení, zamotané do sietí a pavučín, zakliesnené medzi múry, okná a schody, postavené na piedestáli víťazstva a triumfu, limitované okolitým obmedzujúcim priestorom neraz až priveľmi priamo odhaľovali odvrátené stránky našej moci a bezmocnosti. Jozef Jankovič bol z toho typu tvorcov, ktorým nikdy neboli ľahostajné osudy človeka, osudy nášho sveta. Komentoval ho s nadhľadom, s typickým úsmeškom a ironickým odstupom, ale vždy zapálené a s totálnym osobným nasadením.“*

Jozef Jankovič (1937 – 2017 Bratislava) študoval sochárstvo na Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave (prof. Jozef Kostka). Na alternatívnu výtvarnú scénu vstupuje začiatkom šesťdesiatych rokov 20. storočia. Je predstaviteľom novej figurácie, charakteristickej subjektívnym spôsobom videnia človeka. Viaceré z jeho sochárskych diel sa nachádzajú vo verejných priestoroch (napr. dielo *Obete varujú* z roku 1969, vytvorené pre Pamätník SNP v Banskej Bystrici, ktoré v roku 1972 z ideologických dôvodov odstránili a opätovne osadili až v roku 2004; alebo *Krucifix* z roku 1993 pre projekt Socha piešťanských parkov). V období normalizácie pracoval s komorným médiom kresby a grafiky, realizoval šperky-objekty, je zakladateľom počítačovej grafiky na Slovensku. Patrí k najvýraznejším predstaviteľom výtvarnej scény druhej polovice 20. storočia, ktorú aktívne formoval. V rokoch 1990 – 1994 pôsobil ako prvý rektor VŠVU v Bratislave po Nežnej revolúcii.



Klára Bočková: Madona Morská, 2001

Akryl na plátne, 80 x 80 cm, majetok autorky

„Neboj sa Mária, našla si milosť u Boha.“ (Lk 1,30)



V letných mesiacoch si pripomínáme viaceré mariánske sviatky. Po sviatku Nepoškvrneného Srdca Panny Márie (9. jún) je to Návšteva Panny Márie (2. júl), sviatok Panny Márie Karmelskej (16. júl), Nanebovzatie Panny Márie (15. august) či sviatok Panny Márie Kráľovnej (22. august). Panna Mária má mnohé prívlastky, ktoré odzrkadľujú jej vlastnosti svätice, matky či Bohorodičky. Sv. Bernard v jednej zo svojich homílií hovorí o Márii, „ktorej žiara vysoko svieti na nebi, ba až do podsvetia preniká, podporuje čnosti a nič nerestí... Každý, kto vieš, že vo vlnobití tohto sveta sa skôr zmietame uprostred búrok a vetrov než kráčame po pevnej zemi, nespúšťaj oči z tejto žiariacej hviezdy, ak nechceš, aby ťa búrka pohltila.“

Jedným z prekladov mena Panna Mária je Bohom milovaná, ale aj Hviezda Morská (*Stella Maris*) – tá, ktorá nám osvetľuje cestu našej pozemskej púte a vedie nás do bezpečného nebeského prístavu. Ježiš sa zasa v Písme označuje ako „žiarivá ranná hviezda“ (Zjv 22,16), ktorá vychádza ako nádej celého ľudstva. O príhovor a ochranu Panny Márie Morskej môžeme zvlášť prosiť práve v čase blížiacich sa prázdnin a dovolení, ktoré mnohí strávime pri

vode. Môžeme tak konkrétnejšie vnímať symboliku Panny Márie ako žiariacej hviezdy, ako aj oblasti nášho života, ktoré čakajú na ožiarenie Božou milosrdnou láskou.

Ikonografia zobrazenia Panny Márie v umení je veľmi bohatá. Jej zobrazovanie sa rozšírilo najmä po jej uznaní za Bohorodičku na koncile v Efeze (431) a neskôr v 13. – 15. storočí, keď sa zdôrazňoval jej ochranný a materský princíp. Najrozšírenejšie je zobrazenie Panny Márie s dieťaťom Ježišom, ktoré často odzrkadľuje aj dobové chápanie materstva a postavenia ženy.

Mariánska téma ponúka mnoho výziev aj pre súčasné umenie. Klára Bočková v tvorbe využíva nástenné vyšívané textilie s profánnymi, ale aj náboženskými motívami, aké v minulosti zdobili steny mnohých domácností ako súčasť tradičnej ľudovej zbožnosti. Napriek tomu, že po výtvarnej stránke patria skôr k nízkej gýčovej produkcii, aj keď často vychádzajú z predlôh „vysokého“ umenia, autorka ich vedome využíva a interpretuje v duchu umenia popartu, ktorý pracuje aj s prvkami populárneho a masového umenia. Technikou frotáže prenáša pôvodný obraz z textílie na plátno a následne ho posúva, znižuje a transformuje na celkom nový obraz – dynamické dielo s vlastným originálnym obrazovým svetom a výraznou farebnosťou. Opakujúci sa obraz môžeme symbolicky prirovnávať aj k dynamike opakujúcej sa modlitby.

Čím vás oslovili práve tradičné textilné obrazy a aké miesto medzi nimi majú textilie s náboženskými námetmi, z ktorých ste vytvorili celé cykly obrazov? „Podľa mojej mienky si chcel jednoduchý ľud okrášliť svoj príbytok a mal na to len sporé prostriedky. Ženy zvyčajne vyšívali a niektoré siahli aj po predlohách z vysokého umenia. Tak nejako sa musela stať témou týchto textílií, takzvaných kuchárov, napríklad kompozícia *Posledná večera* od Leonarda da Vinci. Niekde vrodená citlivosť pomohla vytvoriť čisté lineárne zjednodušenie, niekde zafungovala prostorekosť, podľa schopností prekreslovačky. Vo svojej zbierke mám štyri rôzne *Posledné večere* podľa Leonarda. Anjeli a Panna Mária sú v „kuchárkach“ tiež obľúbenou témou. A cykly obrazov na túto tému vytvorené po roku 1989 vznikli z pocitu skutočného oslobodenia.“

Klára Bočková (*1948, Martin) študovala maľbu na Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave (prof. Dezider Milly a Peter Matejka). Patrí k výrazným predstaviteľkám analytických tendencií v maľbe, je členkou umeleckej Skupiny A-R. Jej tvorba vychádza z dadaistického a popartového východiska. Zaujíma sa o nájdené textilné obrazy s náboženskými či mravoučnými nápismi, prísloviami či prianiami, aké v minulosti zdobili kuchynské steny väčšiny domácností. Spracúva ich technikou frotáže, ktorá vzniká priložením papiera či plátna na štruktúrovaný, nerovný povrch textílie a pretlačením obrazu ceruzkou na povrch papiera, a posúvaním motívu vytvára nové autonómne diela. Žije a tvorí v Stupave pri Bratislave.



Peter Javorík: Sv. Faustína, 2016

Poster, 100 x 70 cm

„Skúste a presvedčte sa, aký dobrý je Pán“ (Ž 34, 9)



Záver prázdnin a začiatok nového školského roka so sebou prinášajú nové výzvy a pozvania k hlbšiemu a plnšiemu každodennému objavovaniu a napĺňaniu plánu Božej spásy v konkrétnom a jedinečnom životnom príbehu každého z nás. Všetci sme totiž pozvaní k životnému poslaniu svätosti realizovanému v našom individuálnom povolani a v pod-mienkach, ktoré nás formujú, ale ktoré sme aj my pozvaní pretvárať a posväcovať Božou láskou v jej konkrétnych podobách. Svätosť totiž nie je len pre vyvolených, je základným pozvaním pre každého nasledovníka a nasledovníčku Krista, ktorí berú svoju vieru vážne a svoj život chcú žiť naplno. Je pozvaním ku vnútornej premene a vernosti, napojeniu sa na Krista ako prameň života: „... máte odhodiť starého človeka s predošlým spôsobom života... a obnovovať sa vnútorne premenou zmysľania, obliecť si nového človeka, ktorý je stvorený podľa Boha v spravodlivosti a pravej svätosti.“ (Ef 4, 22 – 24)

Každý má medzi svätými priateľov, ktorí sú mu blízki a sprevádzajú ho životom. Svätá Faustína (1905 – 1938), svätica, vďaka ktorej sme mohli lepšie spoznať, čo konkrétne znamená Božie milosrdenstvo, bola členkou Kongregácie sestier našej Panej Milosrdenstva a jej sviatok si pripomíname 5. októbra. Jej prostredníctvom Ježiš vyjadril túžbu, aby sa prvá nedeľa po Veľkej noci stala sviatkom Božieho milosrdenstva. K verejnej úcte sa rozšíril obraz Božieho milosrdenstva, ktorý v roku 1934 podľa Faustíniných inštrukcií namaľoval Evžen Kazimirovski (aj keď osobne s ním nebola úplne spokojná). Z Ježišovho prebodnutého srdca tu vychádzajú dva

prúdy: červený predstavuje krv ako život duše a biely vodu, jej očistenie.

O svojom obraze – na základný grafický znak zredukovanej podobe sv. Faustíny, ktorý vznikol počas Roka milosrdenstva, vyhláseného pápežom Františkom v roku 2016, Peter Javorík hovorí: *Výzva žalmu 34, 9 – „Skúste a presvedčte sa, aký dobrý je Pán“ – je aj po 3 000 rokoch stále živá. Mohli sme ju vnímať v mimoriadnom Svätom roku milosrdenstva, ktorý vyhlásil pápež František v roku 2016 ako reakciu na poslanstvo, ktoré dal Ježiš svetu skrze sv. Faustínu. Ježiš, zdroj milosrdenstva, sa na plagáte spája so symbolom kríža a sv. Faustína s rehoľným habitom. Po otočení plagátu je na ňom zobrazená kaplnka. Tvar kríža je navrhnutý tak, že ani po otočení nemeňte symbolický význam. Môže asociovať tvar lekárskeho kríža, a tým aj myšlienku „milosrdenstva ako lieku“. Svätá Faustína má tento „liek“ pri srdci, po otočení plagátu sa stáva najvyšším bodom, ktorý žiari v tme. Zážitok lásky, prijatia – uzdravenia srdca (kríž pri srdci) môže viesť k vnútornému obráteniu, ktoré prevráti náš rebríček hodnôt hore nohami a lásku si zvolíme za najvyšší určujúci princíp života (obrátenie plagátu – vnútorné obrátenie). Okrem odpovedí plagát ponúka aj otázky: Prečo vidíme kaplnku bez dverí? Kde je kľúč od nej? Prečo na plagáte vidíme iba tvar, a nie tvár? Prečo formu, ale nie obsah? Čo je obsahom milosrdenstva?*

Peter Javorík (1982) študoval na Fakulte umení Technickej univerzity v Košiciach (prof. Wladyslaw Pluta), kde v roku 2016 získal aj doktorát. Momentálne pôsobí na Akadémii krásnych umení Jána Matejka v Krakove. Venuje sa navrhovaniu vizuálnej komunikácie, najmä plagátov, symbolov a značiek, navrhuje logá, značky, mapy, publikácie a webové stránky. Je organizátorom a kurátorom medzinárodnej súťažnej výstavy plagátov Poster Quadrennial Bardejov.



Ján Jánoš: Relikviár (Modlitebná knižka), 2012

Fotografia na plátne, 116 x 80 cm

„Neodplácajte sa zlým za zlé alebo zlorečením za zlorečenie, ale naopak, žehnajte, lebo ste povolani, aby ste dostali dedičstvo požehnaní.“ (1Pt 3,9)



Liturgický kalendár na prelome septembra a októbra je plný sviatkov svätých, ku ktorým majú osobný vzťah mnohí z nás. Po sviatku archanjelov Michala, Gabriela a Rafaela (29. 9.) nasledujú sviatky sv. Terézie z Lisieux (1. 10.), anjelov strážnych (2. 10.), sv. Františka z Asissi (4. 10.) a sv. Faustíny Kowalskej (5. 10.). V októbri si pripomínáme aj sv. Teréziu z Avily (15. 10.), sv. Margitu Máriu Alacoque (16. 10.), sv. Jána Pavla II. (22. 10.) a mnohých ďalších. Do novembra zasa vstupujeme so sviatkom všetkých svätých (1. 11.) a pripomíname si všetkých zosnulých (2. 11.), najmä našich blízkych, o ktorých dúfame, že sa už „narodili pre nebo“.

Pre našu súčasnosť je prelomovou sväticou najmä sv. Terézia z Lisieux (1873 – 1897), učiteľka Cirkvi. Svojím životom nám ukázala nový koncept svätosti, ktorá nespočíva iba v konaní mimoriadnych skutkov, ale najmä v pokornom a autentickom prijatí vlastnej cesty, prejavujúcom sa vo vykonávaní každodenných povinností s veľkou láskou, čo je možné vďaka spolupráci s Božou milosťou. Pre seba a aj pre každého z nás objavila túto takzvanú malú cestu, pretože „pre malých neexistujú žiadne prekážky“. Tento rok tiež budeme prvýkrát sláviť liturgickú spomienku na našu novú blahoslavenú – Annu Kolesárovú (20. 11.). O jej živote, ktorý prežila ako jednoduché dedinské dievča, veľa nevieme, ale poslanstvo jej života, rovnako ako poslanstvo životov mnohých zasvätených a laikov, blahorečených v posledných desaťročiach, je radikálne: hovorí totiž, že svätosť sa týka bezprostredne každého z nás a svoje miesto má v našich každodenných malých aj veľkých rozhodnutiach, bez ohľadu na životný stav a okolnosti života, v ktorých sa nachádzame.

Každý z nás už vo svojom živote iste stretol aj „svätcov všedného dňa“, ľudí, ktorí sú svojím prístupom k životu pre nás vzorom a inšpiráciou. Cyklus Jána Jánoša nazvaný *Relikviár* je poctou autentickému životnému odkazu jeho starých rodičov. Predmety, ktoré počas života používali a ktoré ako spomienku na svojich blízkych zvykneme s pietou opatrovať, odfotografoval a zväčšil („zvečnil“) na plátno. Išlo o predmety dennej potreby, ako sú príbor, šálka, čajník, ale aj modlitebná knižka, ako celkom prirodzená súčasť rytmu života. Prihlásenie sa k tradícii tu nemá podobu okázalých gest, ale skôr tichého vnútorného prijatia hodnôt pre svoj život.

Aký príbeh sa skrýva za cyklom Vašich fotografických obrazov Relikviára? *„Predaj domu po mojich starých rodičov pre mňa znamenal veľkú stratu. V krátkom čase, v ktorom som mohol tento priestor ešte navštevovať, som sa pokúsil vytvoriť si súkromnú databázu materiálu pre neskoršie spracovanie. Pri cykle obrazov Relikviára som použil fotografie predmetov, ktoré som vnímal ako schránky ukrývajúce príbehy. Zakódovanie informácie nedostupnej pre každého. Zobrazené predmety mi umožnili udržať si spomienky pomocou fantázie stále aktuálne.“*

Ján Jánoš (1988) študoval voľnú textilnú tvorbu a šperk na Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave. Venuje sa voľnej tvorbe a šperku, vychádza z inšpirácií prírodou a z materiálov využíva dominantne striebro. Žije a tvorí v Bratislave.



Autor projektu: Dr. Leopold Slaninka SJ

Odborná spolupráca: Mgr. Daniela Čarná, PhD.

Predsieň Kaplnky Sedembolestnej Panny Márie na Poštovej ul. v Piešťanoch je otvorená denne od 6.00 do 19.30h.

→ Kontakt: lslaninka@gmail.com, www.jezuiti.sk/blog/jpcpiestany